

DOI Number: 10.30520/tjsosci.686210

**LOTTE (CHARLOTTE) REINIGER'İN CANLANDIRMA SANATINA KATKILARI
VE TARİHİN İLK SİLÜET CANLANDIRMA FİLMİ 'PRENS AHMED'İN
MACERALARI'**

*LOTTE (CHARLOTTE) REINIGER'S CONTRIBUTIONS TO THE ART OF ANIMATION
AND HISTORY'S FIRST SILHOUETTE ANIMATION FILM 'THE ADVENTURES OF
PRINCE AHMED'*

İpek Fatma ÇEVİK¹

Özet

Alman kadın canlandırma sanatçısı ve yönetmen Lotte (Charlotte) Reiniger'in keserek oluşturduğu detaylı karakter ve nesnelerin poz verildiği sahnelerle 250.000'den fazla karenin çekilmesiyle ürettiği silüet canlandırma filmi Prens Ahmed'in Maceraları (The Adventures of Prince Achmed) sinema tarihinin ilk uzun metrajlı canlandırma filmlerinden biri oldu. Üretimi üç yıl süren 60 dakikalık bu canlandırma film 1926'da ilk gösterimini yaptığında Reiniger henüz 26 yaşındaydı. Kendi buluşu (1924) olan çok katmanlı kamera Tricktisch'i kullanarak ürettiği canlandırma filmler ile 1919 ve 1980 yılları arasında olan uzun üretim hayatı boyunca duraklı çekim tekniğinin gelişimine katkı sağladı. Reiniger, İkinci Dünya Savaşı'nın tüm yıkıcılığına karşın Doğu'nun büyüleyici masallarını ve oryantal güzelliğini Batılı bir kadın yönetmen ve canlandırma sanatçısı olarak tüm dünyaya izletmeyi başardı. Alman kadın yönetmen ve canlandırma sanatçısı Lotte Reiniger'in canlandırma sanatına katkısı ve İkinci Dünya Savaşı sırasında Berlin bombalanmasında hasar görek 2001 yılında İngiltere'de onarılan silüet canlandırma filmi Prens Ahmed'in Maceraları, bu araştırmanın konusunu oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra duraklı çekim tekniği (stop-motion) ve Prens Ahmed'in Maceraları canlandırma filmi yöntemi ele alınmıştır. Tricktisch'in icadından sonra canlandırma film üretiminde uzun bir süre aktif olarak kullandığı görülse de günümüzde yerini bilgisayar destekli canlandırma programlarının aldığı fikrine varılmıştır. Bunun yanı sıra 1001 Gece masallarından esinlenen filmde görkemli saraylar, prenses, cadı, peri ve mistik kuşlar, uçan at ve efsanevi canavarların yer aldığı görülmüş; günümüzde ise çağın teknolojik imkân ve olanakları ile yüksek bütçeli canlandırma filmler olarak devam ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Lotte Reiniger, canlandırma, duraklı çekim tekniği.

Abstract

The first animated feature in the history of cinema, The Adventures of Prince Achmed, the silhouette animated film produced by German female animation artist and director Lotte (Charlotte) Reiniger,

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Iğdır Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, ipekfatmacevik@gmail.com

Bu makale, 22-23 Şubat 2020 tarihleri arasında Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Sempozyumu'nda (USVES) tarafımdan sunulmuş olan 'Lotte Reiniger ve Prens Ahmed'in Maceraları' başlıklı sözlü bildirin genişletilmiş halidir.

produced by shooting more than 250,000 frames with scenes in which detailed characters and objects are posed became one of his movies. Reiniger was 26 years old when this 60-minute animated film, which lasted three years, produced in 1926. The multi-layer camera with his own invention (1924) contributed to the development of the stop shooting technique during his long production life between 1919 and 1980 with the animation films he produced using Tricktisch. Despite all the destructions of the Second World War, Reiniger managed to watch the fascinating tales and oriental beauty of the East as a Western female director and animation artist. Contribution of German female director and animation artist Lotte Reiniger to animation and the silhouette animation film repaired in England in 2001, damaged by the Berlin bombing during the Second World War Prince Ahmed's Adventures are the subject of this research. In addition, the stop-motion technique and Prince Ahmed's Adventures animated film method were discussed. Although it has been observed that Tricktisch actively used in the production of animation films for a long time after the invention, it has been reached the idea that computer-aided animation programs are taking place today. In addition, the film, inspired by 1001 Nights, has seen magnificent palaces, princess, witch, fairy and mystical birds, flying horses and legendary monsters. Today, it has been concluded that the age continues as high-budget animation films with technological possibilities and opportunities.

Keywords: Lotte Reiniger, animation, stop-motion.

1. Giriş

Lotte Reiniger'in yönettiği ve canlandırdığı Prens Ahmed'in Maceraları (The Adventures of Prince Achmed), canlandırma sanatı tarihinde ilk uzun metrajlı canlandırma film olma özelliği ile önemli bir yere sahiptir. Kullandığı canlandırma tekniğiyle çağdaşlarına öncülük eden Reiniger'in, duraklı çekim yönteminin kes-yapıştır (cut-out) tekniği ile ürettiği Prens Ahmed'in Maceraları filmi incelenmiştir. Siyah kartonları kesip detaylar ekleyerek yüzlerce karakter ve sahnenin oluşturduğu minyatür dünya, yaşamı boyunca sayısız silüet canlandırma filmine hayat verdi. Canlandırma sanatına kendi buluşu olan Tricktisch'i kullanarak ürettiği filmler ile iki boyutlu sahnelerde derinlik algısı oluşturarak üç boyutluymuş gibi görünmelerini ve böylece seyirciyi canlandırma film boyunca etkilemeyi başardı. Deneyimlerini öğretmek için çok sayıda kullanım kılavuzu ve bir de kitap yayımlayan Reiniger, II. Dünya Savaşı'nın tüm yıkıcılığına karşın Doğu'nun büyüleyici masallarını ve oryantal güzelliğini Batılı bir kadın yönetmen ve canlandırma sanatçısı olarak tüm dünyaya izletmeyi başardı.

Sinemada canlandırma filmlere bakıldığında Alman asıllı kadın yönetmen Lotte (Charlotte) Reiniger ve kopyası günümüze kadar ulaşabilen 1926 yılı yapımı ilk uzun metrajlı canlandırma filmi Prens Ahmed'in Maceraları (The Adventures of Prince Achmed) ile karşılaşılır. Reiniger'in 1926 yılından öncesinde de 1919 yılında 'Das Ornament des Verliebten Herzens' isimli canlandırma filmi gibi dönemi içerisinde övülen çok sayıda kısa canlandırma film denemeleri olmuştur. 1919 ve 1980 yılları arasında olan uzun kariyeri süresince canlandırma filmlerinde kullandığı duraklı çekim (stop-motion) tekniği ile silüet (gölge) canlandırma film üretimi alanında çok sayıda genç sanatçıya örnek teşkil etti. Birçok dergide 'Nasıl Yapılır' başlığı ile çeşitli silüet canlandırma film kılavuzları hazırlayarak,

deneysel sinema alanında halka açık dersler vererek insanları üretime teşvik etti (Guerin ve Mebold, 2016). Reiniger silüet canlandırma filmlerinin yanı sıra reklam filmleri, kukla gösterileri, gölge oyunları, resimli kitaplar, tiyatro ve operalar için kostümler hazırladı. Silüet canlandırma filmlerinde işlediği konular bakımından masallar ve eski mitlere dayandığı, izleyici kitlesi olarak ise çocuklardan çok yetişkinlere hitap ettiği görülür.

Reiniger, dönemi içerisinde Almanya film sektörünün belirlediği kıstasların dışında deneysel filmler ürettiği olması, silüet canlandırma filmlerinin dağıtımını için mücadele etmesini gerektirdi. Günümüzde internetin yaygın kullanımı ile Reiniger'in silüet filmlerinin sanata sağladığı katkı ile bilinirliği artmıştır. Google arama sitesinin önemli günler ve insanlar için hazırladığı Doodle çalışmalarında da 2 Haziran 2016 yılında Reiniger'in 117'nci doğum günü Doodle'ı ile kendini göstermiş, film tarihine katkılarının araştırılmasına destek olmuştur (URL1, 2020). Lotte Reiniger'in Prens Ahmed'in Maceraları (The Adventures of Prince Achmed) isimli 60 dakikalık silüet canlandırma filmi üretimi için kullanılan duraklı çekim yöntemi bakımından da önem arz eder. Bu çalışmada Reiniger'in kullandığı teknik Prens Ahmed'in Maceraları silüet canlandırma filmi ile ele alınmıştır.

2. Duraklı Çekim Yöntemi (Stop-Motion) ile Canlandırma

Duraklı çekim yöntemi ile canlandırma, gerçek hayattaki sahnelere benzer şekilde hazırlanmış daha küçük boyuttaki sahnelerde, çeşitli hareketsiz nesne ve karakterlerin kullanılarak her hareketin fotoğraflanarak arka arkaya dizilmesiyle ortaya çıkarılan filmler olarak ifade edilebilir (Priebe, 2011). Bir canlandırma (animasyon) tekniği olan duraklı çekim sahnesinde, kukla, hamur, pozlanabilir karakterler, silikon, kâğıt, kum gibi çok farklı malzemeler amaca ve tercihe göre kullanılabilir (Brostow ve Essa, 2001). Duraklı çekim yöntemi ile gerçekleştirilecek canlandırmanın hikâyesinde yer alacak nesne ve karakterlerin pozisyon ve duruşlarında değişiklikler yapılarak pozlanan her hareket film karesine aktarılır. Çekimleri tamamlanan canlandırmanın sonra aşamasında çeşitli dijital kurgu programları ile her saniyeye 6, 8, 12, 15 ya da 24 kare gelecek şekilde arka arkaya dizilerek, çeşitli sesler ve müzik gibi anlatımı kuvvetlendirici özellikler eklenerek izleyiciye sunulacak şeklini alır (Thomas ve Tufano, 2010).

Geleneksel canlandırma tekniği ile aynı özellikleri taşıyan duraklı çekimi birbirinden ayıran en önemli fark, geleneksel yöntemde canlandırmalar çizilerek üretilirken duraklı çekim yönteminde üç boyutlu nesnelerin kullanılmasıdır. Bugün gelişen teknolojik imkânlar sayesinde sıklıkla tercih edilen üç boyutlu canlandırma programlarının sağladığı kolaylık, hız ve gerçekliğe rağmen, daha çok sabır gerektiren ve üretiminin sonuca ulaşması için daha çok zaman alan duraklı çekim yöntemi ile canlandırma film üretim süreci sonunda da etkileyici eserler ortaya çıkabilir. Yönetmen Henry Selick'in 2009 yılı yapımı 'Coraline' filmi, yönetmen Tim Burton'ın 2012 yılı yapımı 'Frankenweenie' (Resim 1.), 2005 yılı yapımı 'Corpse Bride' ve 1993 yılı yapımı 'The Nightmare Before Christmas' filmleri ve daha birçokları duraklı çekim yöntemlerinin en başarılı örnekleri olarak gösterilebilir.

Resim 1. Tim Burton, Frankenweenie.

Kaynak: URL 2. (2020).

Duraklı çekim yönteminde, canlandırmanın tüm türlerinde olduğu üzere nesnelerin hareketinin yanı sıra nesnelerin kontrolü ve çeşitli duygu durumunu ifade edebilmesi amaçlanır (Shaw, 2012). Duraklı çekim yöntemi ile canlandırmada hamur/kil canlandırma (clay animation), kukla canlandırma, kes-çıkır (cut-out), pixilation, kum ve kolaj animasyon gibi farklı üretim teknikleri kullanılır. Hamur/kil canlandırma (clay animation), kolay kurumayan ve rahat şekil verilebilen plastisin, kil ya da hamur ile hazırlanan nesne ve karakterler ile hazırlanan canlandırmalardır (Hoban, 2005). Keçe, kumaş gibi malzemelerle hazırlanan kukla canlandırmada, tel iskelet/Armatür ile oluşturulan nesne ve karakterlerin pozlanması kolaylaşır (Hoban ve Nielsen, 2014). Pixilation animasyonda malzeme gerçek nesneler ve insanlardır. Kum animasyonda ise bir hazne ya da cam içerisindeki kumun üzerinde görseller çizilerek pozlanması ile yapılır. Kolaj animasyonda her türlü dergi, fotoğraf gibi basılı malzemelerin kesilerek yeni bir form oluşturması ve hareketlerinin kare kare pozlanması ile oluşturulur. Kes-çıkır (cut-out) yöntemi ise üç boyutlu hamur/kil canlandırma ve kukla canlandırmanın tersine, kâğıt, karton, kumaş, fotoğraf vb. iki boyutlu nesneler kullanılır. Bu yöntem ile malzeme kesilebilir, katlanabilir, ışıklandırılabilir. Lotte Reiniger çalışmalarında (Resim 2.) kes-çıkır (cut-out) yöntemini tercih eder. Prens Ahmed'in Maceraları (The Adventures of Prince Achmed) yine kes-çıkır yöntemi ile yapılan bir canlandırma filmidir.

Resim 2. Lotte Reiniger ve silüetleri.

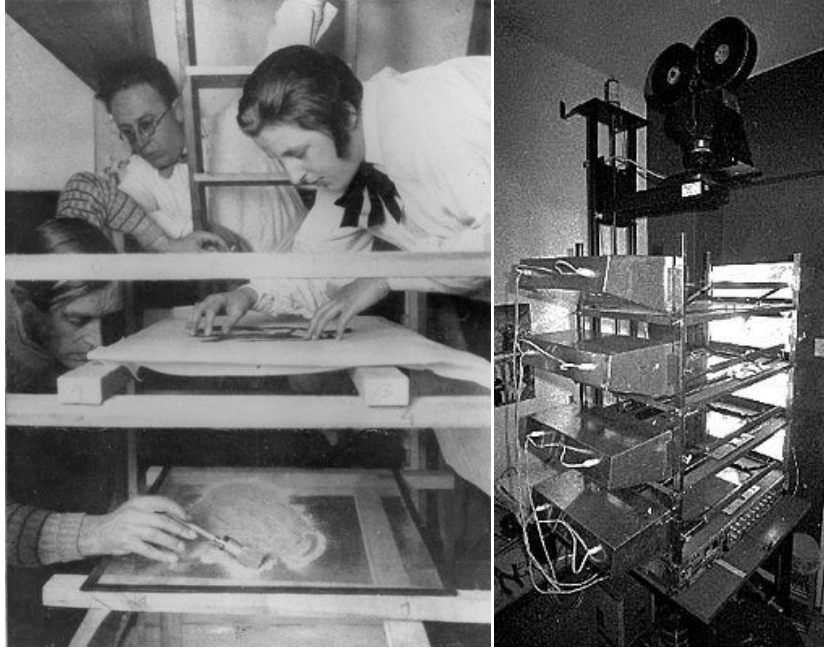
Kaynak: URL 3. (2020).

3. Lotte (Charlotte) Reiniger

1899 yılında Almanya'da Berlin-Charlottenburg'da dünyaya gelen Lotte (Charlotte) Reiniger, 1919-1979 yılları arası silüet canlandırma filmleri üzerine çalışmalar gerçekleştirmiştir (Schönfeld, 2006). Altı yaşında ilk silüet tiyatrosunu yapan Reiniger, ergenlik döneminde Georges Méliès ve Paul Wegener filmlerindeki canlandırmalar ve efektlerden etkilendi. 1915 yılında Alman dışavurumcu yönetmen Paul Wegener'in 'Sinemada Animasyonun Olası Kullanımı' üzerine bir konferansa katıldıktan sonra kes-çıkır (cut-out) yönteminde uzmanlaşmaya başladı. 1916 yılında Alman yönetmen Rochus Gliese'in 'Çin'in Güzel Prensesi' (Die schöne Prinzessin von China) isimli filmi için efektler, set ve kostüm tasarımları yaptı (Taylor, 2011). Gliese'nin 1918 yılı yapımı olan Apokalypse'sinde (Apocalypse) ise I. Dünya Savaşı'nın hayal edilemez dehşetlerini anlatan temsili silüetler üretti. Deneysel canlandırma üzerinde başarılı çalışmaları ile ileride hayatını birleştireceği eşi ve iş ortağı Carl Koch'la ve yakın arkadaşları Berthold Bartosch'la tanıştığı Berlin'deki Kültürel Araştırma Enstitüsü'ne (Institut für Kulturforschung) kabul edildi. Burada özgür çalışma ortamı içerisinde çok sayıda deneysel canlandırma film ortaya çıkardı. 1919 yılında ilk kısa silüet canlandırma filmi olan 'Âşık Kalplerin Süsü'nü (Das Ornament des verliebten Herzens), 1920'de 'Aşk ve Kararlı Âşıklar' (Amor und das Standhafte Liebespaar), 1921'de 'Uçan Bavul' (Der Fliegende Koffer), 1921'de 'Bethlehem Yıldızı' (Der Stern von Bethlehem) Berlin'deki Kültürel Araştırma Enstitüsü'ne (Institut für Kulturforschung) ürettiği filmlerdi. Ayrıca 1920 yılında Nivea cilt kreminin faydalarını gösteren 'Marquise'in Sırrı' (Das Geheimnis der Marquise) beş farklı reklam filminde (Moritz, 1996b) silüet canlandırmaları ile yer aldı.

Nazi karşıtı olmaları sebebi ile 1933'te Almanya'dan ayrılan Lotte Reiniger ve eşi Carl Koch savaş yıllarında İngiltere, Fransa ve 1943'te de kısa bir süre İtalya'da geçirek Lucino Visconti'nin evine sığındı. II. Dünya Savaşı sırasında canlandırma film üretimi azalan Reiniger, 1944 yılında ise çökmekte olan Berlin'e geri dönerek çalışmalarına devam eder. 1981 yılına kadar 40'tan fazla silüet canlandırma filmi üretir (Moritz, 1996b). Lotte Reiniger'in tüm üretim yılları içerisinde 1924 yılında tasarladığı çok katmanlı kamera Tricktisch, iki boyutlu canlandırma alanında bir devrim niteliği taşır. Yatay bir düzlem üzerine yerleştirilmiş kameranın altına gelen üç katmanlı zemin ile ön, orta ve arka planlar oluşturmasına izin veren Tricktisch (Resim 3.), iki boyutlu canlandırmaya derinlik getirir. Reiniger Tricktisch'i kullanarak hazırladığı silüet canlandırmalarında, arka plan (fon) ile önde bulunan karakter ya da nesnelerin birbirinden ayrılmasına dayalı üç boyutlu derinlik efektiyle gerçeğe çok yakın bir anlatım yakalamayı başararak çağdaşlarından ayrılır. Tricktisch, Lotte Reiniger'in icadı olmasına rağmen 21 Mayıs 1940 tarihinde Walt Disney tarafından 'Animasyon Sanatı' ismi ile patenti alındı (Schönfeld, 2006). Reiniger patent davası açmak ve icadın kendisine ait olduğunu ispat etmek yerine 1970 yılında 'Shadow Theatres and Shadow Films' isimli kitabını yayınlarak, Tricktisch fotoğraflarına ve ayrıntılı kullanımına dair açıklamalarına kitabında yer verdi (Schönfeld, 2006).

Resim 3. Reiniger (Sol), Walt Disney (Sağ). Tricktisch, çok katmanlı kamera.

Kaynak: (Schönfeld, 2006).

3.1. Lotte Reiniger ve Silüet canlandırma filmleri

Reiniger'in silüet film yapımı tekniği ile geleneksel el sanatları arasında sayısız bağlantı bulunur. Bunların en önemlileri Reiniger'in Mısır ve Yunanistan seyahatleri sırasında geleneksel gölge oyunu ve insan figürünün silüet temsilini inceleme fırsatı bulmasıdır. Hatta Yunanistan'ın Karagiozis olarak isimlendirilen kukla gösterisi ile yakından ilgilendi (Guerin ve Mebold, 2016). Ayrıca geleneksel Türk gölge tiyatrosu üzerine araştırmalar yapan Reiniger'in uzunca yıllar Türk bilim insanı, yazar, tiyatro, illüzyon sanatı ve sanat tarihi araştırmacısı Metin And ile mektuplaştığı bilinmektedir (URL 4.). Üzerinde önemli bir etki yaratan tüm bu tecrübeler Reiniger'in canlandırma filmlerinde bir anlatım bili olarak karşımıza çıkar. Doğu'ya ait gölge oyunu geleneklerini kullandığı, ince kurşun tel ile parçalarının bir arada tutulduğu elliden fazla figürü sayısız kez keserek detaylandırdığı ve hareket verdiği silüet canlandırma sahnelerinde makas, kart ve tel gibi temel malzemeleri kullanan Reiniger'in el yapımı karakterleri ve arka planları Tricktisch ile can bulur (Ratner, 2006). 1919 ve 1980 yılları arasında ürettiği silüet canlandırma filmleri tarih sıralamasına göre Tablo 1.'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Reiniger'in çalıştığı yönetmenler ve filmlerini içeren tablo.

Yıl	Yönetmen	Film
1919	Lotte Reiniger	The Ornament of the Lovestruck Heart
1920	Lotte Reiniger	Amor and the Steady Loving Couple
1920	Rochus Gliese	Kayıp Gölge (Der verlorene Schatten)
1921	Lotte Reiniger	The Star of Bethlehem
1922	Lotte Reiniger	Sleeping Beauty

1922	Lotte Reiniger	The Flying Suitcase
1922	Lotte Reiniger	The Secret of the Marquise
1924	Fritz Lang	Die Nibelungen
1922	Lotte Reiniger	Cinderella
1926	L. Reiniger, C. Koch	The Adventures of Prince Achmed
1927	Friedrich Zelnik	Bugün Marietta Dansları (Heut 'tanz Mariette)
1927	Lotte Reiniger	The Chinese Nightingale
1928	Lotte Reiniger	Dr. Dolittle and His Animals
1929	Rochus Gliese	Mutluluk Peşinde (Die Jagd nach dem Glück)
1930	Rochus Gliese	Chasing Fortune
1930	Lotte Reiniger	Ten Minutes of Mozart
1931	Lotte Reiniger	Harlekin
1932	Lotte Reiniger	Sissi
1933	Lotte Reiniger	Carmen
1933	GW Pabst	Don Quichote
1933	Jean Renoir	M.me Bovarie
1934	Lotte Reiniger	The Stolen Heart
1935	Lotte Reiniger	The Seemingly Dead Chinese
1935	Lotte Reiniger	The Little Chimney Sweep
1935	Lotte Reiniger	Galathea: The Living Marblestatue
1935	Lotte Reiniger	Die Jagd nach dem Glück (Hunt for Luck)
1935	Lotte Reiniger	Kalif Storch
1935	Lotte Reiniger	Papageno
1936	Lotte Reiniger	Silhouettes
1936	Lotte Reiniger	Puss in Boots
1937	Jean Renoir	La Marseillaise
1937	Lotte Reiniger	The Tocher. Film Ballet
1938	Lotte Reiniger	The HPO – Heavenly Post Office
1942	Carl Koch	Girl of the Golden West (writer)
1944	Lotte Reiniger	The Goose That Lays the Golden Eggs
1951	Lotte Reiniger	Mary's Birthday
1953	Lotte Reiniger	The Magic Horse
1954	Lotte Reiniger	Aladdin and the Magic Lamp
1954	Lotte Reiniger	Caliph Storch
1954	Lotte Reiniger	Cinderella
1954	Lotte Reiniger	Puss in Boots
1954	Lotte Reiniger	Snow White and Rose Red
1954	Lotte Reiniger	The Frog Prince
1954	Lotte Reiniger	The Gallant Little Tailor
1954	Lotte Reiniger	The Grasshopper and the Ant
1954	Lotte Reiniger	The Little Chimney Sweep

1954	Lotte Reiniger	The Sleeping Beauty
1954	Lotte Reiniger	The Three Wishes
1954	Lotte Reiniger	Thumbelina
1955	Lotte Reiniger	Hansel and Gretel
1955	Lotte Reiniger	Jack and the Beanstalk
1961	Lotte Reiniger	The Frog Prince
1975	Lotte Reiniger	Aucassin and Nicolette
1979	Lotte Reiniger	The Rose and the Ring
1980	Lotte Reiniger	Die vier Jahreszeiten (The Four Seasons)

Kanak: (Moritz, 1996b); (Giesen ve Storm, 2012); (Moritz, 1996a).

3.2. Prens Ahmed'in Maceraları

Alman sanatçı Lotte Reiniger'in üretim yılları içerisinde yaptığı uzun metrajlı silüet canlandırma filminin ilki 1001 Gece Masalları'nın serbest bir uyarlaması olan Prens Ahmed'in Maceraları, üç yıl süren çalışmalarının sonunda 1926 yılında izleyicilere sunulur. Henüz 24 yaşındayken tamamladığı ve büyük beğeni toplayan bu film Reiniger tarafından yazılmış, yönetilmiş ve canlandırılmıştır. Walt Disney'in 1937 yılında yayınladığı canlandırma film 'Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler' (Snow White and the Seven Dwarfs) filminden önce yayınlanan tarihteki ilk uzun metrajlı canlandırma filminde Carl Koch yapımcı ve kameradan sorumlu olurken, Walter Türk dekor ve pozlamada çalıştı. Canlandırma filminde Walter Ruttmann arka planları boyarken, Berthold Bartosch ise filmde Alaaddin'in Halifeden kaçarken yakalandığı fırtına dalgaları için balmumu ve kum kullanılarak özel efektler hazırladı. Film ilk olarak siyah beyaz yapılmış, sonrasında elle tek tek boyanarak renklendirilmiştir (Whitehead, 2012: 30). Canlandırma filminin hikâyesinde yaşadığımız gerçek dünyadan farklı sıra dışı karakterler bulunması sebebi ile Reiniger uçan at, sihirli adalar, fantastik kuşlar, güzel kuş kadın Peribanu, büyücü ve cadılar ile birbirinden farklı çok sayıda eşya, kostüm ve motifler tasarladı. Prens Ahmed'in Maceraları filminin negatifleri II. Dünya Savaşı sırasında Berlin bombalanmasında hasar görür ve 2001 yılında İngiliz Film Enstitüsü'nde 1956 yılında bulunan son kopyası onararak yeniden izleyicilere sunulur. Günümüz canlandırma filmlerinden farklı bir teknik ile hazırlanan Prens Ahmed'in Maceraları, karakterler ve nesnelerin siyah kartonlardan kes-çıkır (cut-out) yaparak silüetlerinin hazırlanması ve 250.000'den fazla kare duraklı çekim tekniği ile canlandırılmasıyla hazırlanmıştır (Resim 4.).

Resim 4. Prens Ahmed'in Maceraları.

Kaynak: URL 5. (2020).

Eski bir hikâyeyi hareketli bir sanata dönüştüren Reiniger'in silüet canlandırma filminin hikâyesi, Bağdat Halifesi Caliph'in güzel kızı Dinarsade'ye âşık olan Afrikalı kötü büyücünün, onu etkileyerek evliliğe ikna etmek için sihirli uçan bir at yaratması ile başlar. Halife bu sihirli uçan atı kendisine vermesi karşılığında ne isterse vereceğini söyler. Büyücü ise sihirli uçan atı verir ve karşılığında halifenin kızı Dinarsade ile evlenmek ister; fakat Dinarsade'nin ağabeyi Prens Ahmed bu duruma karşı çıkar (Kalkan, 2014: 6). Sihirli uçan atın Prens Ahmed'i kasıtlı olarak uzak diyarlara kaçırmasını sağlayan büyücü, evliliğine engel olamaması için film boyunca tüm kötülüklerini yapar. Vak-Vak ruhları adasına varan Prens Ahmed ilk görüşte Peri Banu'ya âşık olur. Afrikalı kötü büyücü'nün Peri Banu'yu kaçırmasıyla devam eden olaylar zinciri, Prens Ahmed'in onu kurtarmak ve sarayına geri dönmek için verdiği mücadeleleri konu alan canlandırma filminde tüm detaylara yer verilir (Resim 5.).

Resim 5. Prens Ahmed'in Maceraları.

URL 6. (2020).

1001 Gece Masalları'nın serbest bir uyarlaması olan Prens Ahmed'in Maceraları'ı, eski bir masalın karakterlerinin modernleştirilerek sunulmasını sağlar. Reiniger bu film ile önceki

yıllarda üzerine çalıştığı deneysel silüet canlandırma yöntemini kullanma şansını yakalarken, Ruttmann'ın soyut şekilleri kullandığı efektleri canlandırmaları daha da etkileyici kılarak hikâyeyi ortaya çıkardı. Reiniger'in kullandığı kes-çıkır yöntemi ile karakterlerin tasvirinde kaşlardaki kul detayları, sakal ve motifli kostümler gibi belirgin ayrıntıların öne çıktığı gözlemlenir. Bunun yanı sıra karakterlerin hareketlerinde gerçeğe yakınlık ile inandırıcılık artırıldığı görülür.

Tüm masalarda olduğu gibi Prens Ahmed'in Maceraları'nda da iyiye karşı kötülük, güzelliğe karşı çirkinlik ele alınır. Karakterler temel insan özelliklerini taşıyan temsilciler olarak canlandırılırken; aşk ve nefret, yaşam ve ölüm, cömertlik ve açgözlülük, barış ve savaş, gerçek ve aldatma gibi zıtlıklar vurgulanır. Batılı bir kadın olan Reiniger, silüet canlandırma sanatındaki ustalık ile Doğu'yu tuhaf, egzotik, romantik, büyülü ve farklı bir yer olarak yeniden yaratırken dönemi içerisinde sinematik temsilin sınırlarını zorlar.

4. Sonuç

Lotte (Charlotte) Reiniger'in Canlandırma Sanatına Katkıları ve Tarihin İlk Silüet Canlandırma Filmi 'Prens Ahmed'in Maceraları' isimli bu araştırma, sessiz sinema dönemi Alman kadın yönetmen ve canlandırma sanatçısı Reiniger'i ve sinema tarihinde ilk uzun metrajlı silüet canlandırma film olan Prens Ahmed'in Maceraları'nı ele alır. Araştırma sırasında Reiniger'in 60 yılı aşan canlandırma film üretimi süresince iki boyutlu sahnelerde derinlik algısı oluşturarak üç boyutluymuş gibi görünmelerini sağlayan, kendi icadı olan (çok katmanlı kamera) Tricktisch'in, 21 Mayıs 1940 tarihinde Reiniger'den önce Walt Disney tarafından patentinin alındığı bilgisine ulaşılmıştır. Disney Stüdyoları'nda canlandırma film üretiminde uzun bir süre aktif olarak kullandığı görülen Tricktisch'in yerini günümüzde gelişen dijital teknolojilerin aldığı, geleneksel canlandırma filmlerin üretiminde bilgisayar destekli iki boyutlu canlandırma programlarının tercih edildiği fikrine varılmıştır. Araştırmalar sırasında tarihin ilk uzun metrajlı canlandırma filmi olarak iki farklı film ortaya çıkmış; Walt Disney'in 1937 yılı yapımı 'Pamuk Prens ve Yedi Cüceler' ve Lotte Reiniger 1926 yılı yapımı 'Prens Ahmed'in Maceraları' isimli iki ayrı uzun metrajlı canlandırma filmi incelendiğinde birtakım ayırt edici ve belirgin farklar görülmüştür. Uzun metrajlı canlandırma olan her iki film de ilk gösterimini sinema olarak yapmıştır ve tür olarak canlandırma film kategorisine girer. Her iki canlandırma film de Tricktisch ile hazırlanmış olmasına karşın birbirinden ayrılan husus, iki filmin de canlandırma tekniğinin birbirinden farklı olması sonucuna ulaşılmıştır. Reiniger'in 1926 yılı yapımı 'Prens Ahmed'in Maceraları' filmi kes-yapıştır (cut-out) yöntemi kullanılarak hazırlanan bir canlandırma filmi olduğu, Disney'in 1937 yılı yapımı 'Pamuk Prens ve Yedi Cüceler' filminin ise geleneksel canlandırma yöntemi (cell animation) ile hazırlanan bir film olduğu ortaya çıkmıştır. Bu bakımdan Lotte Reiniger'e ait 'Prens Ahmed'in Maceraları' sinema tarihinin ilk silüet canlandırma filmi olduğu söylenebilir.

Araştırma sırasında ulaşılan bir diğer bilgi ise Reiniger'in geleneksel Türk gölge tiyatrosu (Hacivat-Karagöz) üzerine araştırmalar yaptığı ve bu süreç içerisinde Türk bilim insanı, yazar,

tiyatro, illüzyon sanatı ve sanat tarihi araştırmacısı Metin And ile mektuplaştığı bilgisine ulaşılmıştır. Doğu'nun geleneksel gölge oyunlarını ve hikâyelerini Batı'ya yeniden yorumlayarak günümüz canlandırma sanatına yön veren Reiniger'in sessiz sinema döneminde ortaya koyduğu oryantalist yaklaşımın çağdaşları tarafından takdir gördüğü, tüm dünyaya izletmeyi başardığı anlaşılmıştır.

Doğu masallarına ait görkemli saraylar, prenses, cadı, peri ve mistik kuşlar, uçan at ve efsanevi canavarların yer aldığı Prens Ahmed'in Maceraları silüet canlandırma filminde işlenen konu, karakter ve masallar, günümüzde yüksek bütçeli canlandırma filmler olarak devam etmektedir. Büyük canlandırma stüdyolarının kalıcı değerlere sahip Hansel ve Gretel, Uyuyan Güzel, Cinderella, Çizmeli Kedi gibi daha birçok masalı, içinde bulunduğumuz çağın teknolojik imkan ve olanakları ile şimdi ve gelecek nesillere aktarmaktadır.

Kaynakça

- Brostow, G. J. ve Essa, I. (2001). *Image-Based Motion Blur for Stop Motion Animation*. In Proceedings of The 28th Annual Conference on Computer Graphics and Interactive Techniques (pp. 561-566). ACM.
- Shaw, S. (2012). *Stop Motion: Craft Skills for Model Animation*. Routledge.
- Giesen, R. ve Storm, J. P. (2012). *Animation Under the Swastika: A History of Trickfilm in Nazi Germany, 1933-1945*. McFarland.
- Guerin, F. ve Mebold, A. (2016). *Lotte Reiniger*.
- Hoban, G. F. (2005). *From Claymation to Slowmation: A Teaching Procedure to Develop Students' Science Understandings*. Teaching Science, 51(2), 26.
- Hoban, G. ve Nielsen, W. (2014). *Creating a Narrated Stop-Motion Animation to Explain Science: The Affordances of "Slowmation" for Generating Discussion*. Teaching and Teacher Education, 42, 68-78.
- Kalkan, F. (2014). *Animasyon Sineması ve Hayvan Karakteri*. Başka Yerler Yayınları: İstanbul.
- Priebe, K. A. (2011). *The Advanced Art of Stop-Motion Animation*. Cengage Learning.
- Ratner, M. (2006). *In The Shadows by Megan Ratner Art on Paper*, Vol. 10, No. 3 (January/February 2006), pp. 44-49. Art on Paper, 10(3), 44-49.
- Schönfeld, C. (2006). *Lotte Reiniger and The Art of Animation*.
- Moritz, W. (1996a). *Lotte Reiniger*. Animation World Magazine, 1(3). <https://www.awn.com/mag/issue1.3/articles/moritz1.3.html> Erişim: 01.02.2020
- Moritz, W. (1996b). *Some Critical Perspectives on Lotte Reiniger*. Animation journal, 5, 40-51.

Taylor, K. V. (2011). *National Identity, Gender, and Genre: The Multiple Marginalization of Lotte Reiniger and The Adventures of Prince Achmed* (1926).

Thomas, A. ve Tufano, N. (2010). *Stop Motion Animation*. DIY Media: Creating, Sharing, and Learning With New Technologies, 161-184.

White, M. (2012). *Animasyon Filmler*. Çev: Turuskan, A. Kalkedon Yayınları: İstanbul.

URL 1, (2020). <https://www.google.com/doodles/lotte-reinigers-117th-birthday> Erişim: 01.02.2020

URL 2, (2020): <http://images6.fanpop.com/image/photos/32600000/Frankenweenie-frankenweenie-32652158-500-343.jpg> Erişim: 04.02.2020

URL 3, (2020): <https://tr.instela.com/m/lotte-reiniger--i603403> Erişim: 04.02.2020

URL 4. (2020). https://www.istanbulmodern.org/tr/sergiler/gecmis-sergiler/golgeye-ovgu_233.html Erişim: 04.02.2020

URL 5. (2020). <https://maryland.ucla.tv/live-score-the-adventures-of-prince-achmed-2-minute-cut-us-md.edu.tv> Erişim: 01.02.2020

URL 6. (2020). <http://www.reelsolutions.co.uk/wp-content/uploads/2015/11/The-Adventures-of-Prince-Achmed.jpg> Erişim: 01.02.2020